

Op weg naar één gezondheidsmonitor voor lokaal en landelijk beleid

Als basis voor nieuwe beleidsplannen en bij het vaststellen van prioriteiten op het gebied van gezondheid hebben gemeenten, provincies en rijk inzicht nodig in de gezondheid en gezondheidsbeleving van de burgers. Om de verschillende landelijke en lokale gegevensbronnen regionaal, landelijk en in de tijd met elkaar te kunnen vergelijken is het nodig die gegevensverzamelingen op elkaar af te stemmen. Om dit mogelijk te maken werken het RIVM, GGD Nederland en het CBS nauw samen. Met als doel: één gezondheidsmonitor met vergelijkbare gegevens op alle niveaus. Deze factsheet informeert over de stand van zaken.

Goede mogelijkheden voor samenwerking bij gezondheidsenquêtes

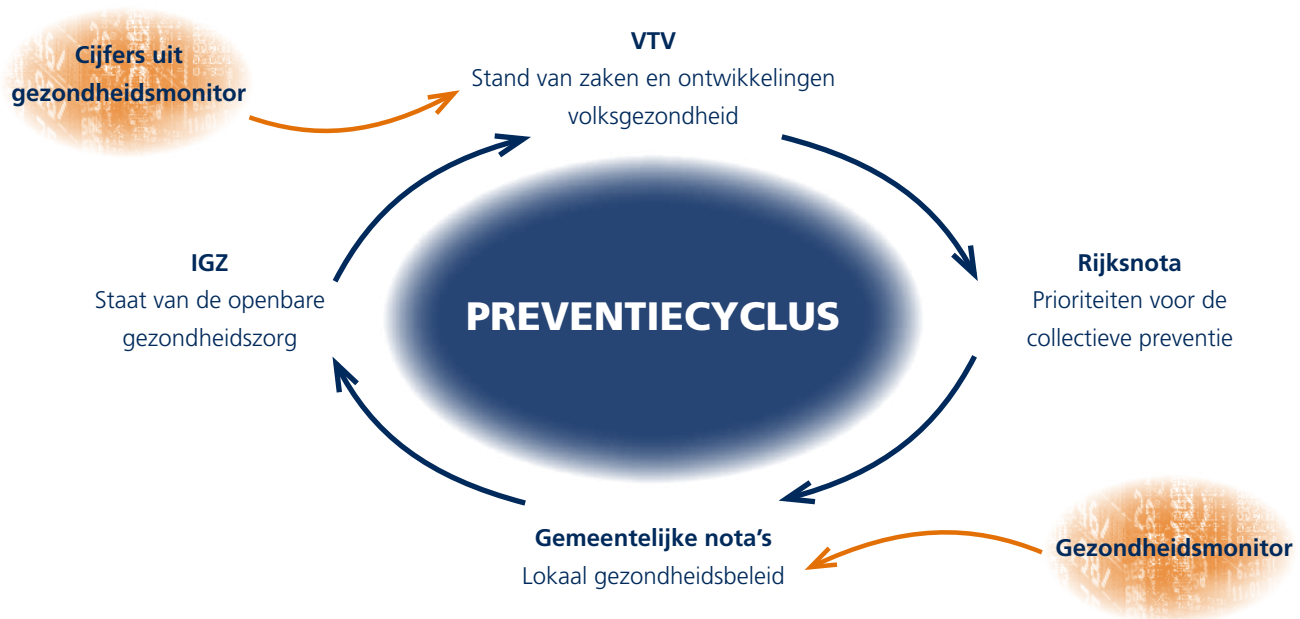
In opdracht van gemeenten worden door de GGD'en periodiek lokale en regionale cijfers verzameld. Het CBS doet dit voor landelijke en regionale cijfers. Omdat de cijfers uit deze bronnen niet met elkaar vergelijkbaar zijn, is in opdracht van het ministerie van VWS verkend of de gegevensverzamelingen op elkaar afgestemd kunnen worden.

Dit heeft een positief resultaat opgeleverd: de partijen kunnen elkaar op meerdere manieren versterken. Zo hebben de GGD'en grotere lokale databestanden dan het CBS en veel expertise over lokale gezondheid. Via het CBS zijn er mogelijkheden om verzamelde gegevens te verrijken door deze te koppelen aan bepaalde databestanden waarmee de cijfers meer betekenis krijgen. Verder kan het CBS de GGD'en werkzaamheden bij de gegevensverwerking uit handen nemen, zoals het wegen van gegevens. Daardoor kunnen GGD'en en gemeenten zich meer richten op het interpreteren van de uitkomsten en de gevolgen voor het gemeentelijke gezondheidsbeleid. Kortom, er liggen veel mogelijkheden voor goede samenwerking.

'Eén gezondheidsmonitor met vergelijkbare gegevens'

Achtergrond gegevensverzamelingen CBS en GGD'en

Het CBS verzamelt jaarlijks gegevens over gezondheid van de gehele bevolking via een landelijke gezondheidsenquête. Door gegevens samen te voegen over vier jaar kunnen regionale vergelijkingen worden gemaakt. Voor de lokale monitors werken de GGD'en met gestandaardiseerde vragenlijsten aan efficiënter en betere kwaliteit van onderzoek. De omvang van deze gegevensverzameling is uniek. De Lokale en Nationale Monitor gezondheid (LNM) bestaat uit de Monitor Jeugdgezondheid: kinderen van 0 tot 19 jaar, de Monitor Volksgezondheid: volwassenen van 19 tot 65 jaar en de Monitor Gezondheid Ouderen: ouderen vanaf 65 jaar. In verband met verschillen in de manier waarop gegevens worden verzameld en verschillende uitvaagmomenten is het niet mogelijk op basis van de LNM landelijke cijfers te berekenen voor bijvoorbeeld de VTV. Met één gezondheidsmonitor behoort dit tot de verleden tijd. Gestart wordt met de harmonisering van de monitors voor volwassenen en ouderen. De monitor voor jeugd volgt later.

Landelijke gegevensbron voor meerdere doeleinden

Alle betrokken partijen zijn akkoord gegaan met de verdere uitwerking van het traject voor samenwerking en harmonisering van de monitors. Dit gebeurde na de goede resultaten van de afstemming van de vraagstellingen en methoden in de eerste helft van 2011. Verdere uitwerking gebeurt op basis van een convenant waarin de samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd. Uiteindelijk moet dit één gezondheidsmonitor opleveren met eenduidige landelijke cijfers over gezondheid, waarbij ingezoomd kan worden naar regio's en gemeenten. De cijfers dienen als input voor de lokale gezondheidsnota's, de landelijke VTV en regionale VTV's. Zodoende vormt de gezondheidsmonitor een belangrijke informatiebron in de preventiecyclus gezondheidsbeleid. De eerste resultaten zijn al zichtbaar: in het najaar van 2012 gaan alle GGD'en op gelijke wijze gegevens verzamelen in afstemming met het CBS.

Uitgangspunten bij de ontwikkeling van de gezondheidsmonitor zijn:

- Landelijke en regionale cijfers voor de VTV-2014.
- Starten met de monitors volwassenen en ouderen. De monitor voor jeugd volgt later.
- Inspanningen zijn gericht op kostenneutrale totstandkoming.
- Mogelijkheid voor GGD'en en gemeenten voor het toevoegen van eigen vragen aan hun vragenlijst.
- CBS en GGD'en verzamelen elk hun eigen gegevens.
- CBS en de afzonderlijke GGD'en zijn eigenaar van de gegevens die door henzelf verzameld zijn.
- CBS en de afzonderlijke GGD'en hebben de beschikking over eigen gegevens, aangevuld met weegfactoren van het CBS.

'Belangrijke informatiebron in de preventiecyclus'

Preventiecyclus gezondheidsbeleid

De preventiecyclus is een vierjarige beleidscyclus. Dit is de basis voor het Nederlandse gezondheidsbeleid. In de Wet publieke gezondheid is vastgelegd dat het Rijk elke vier jaar een nota opstelt met de landelijke prioriteiten op het gebied van de volksgezondheid. In mei 2011 verscheen de landelijke nota gezondheidsbeleid 'Gezondheid dichtbij'. De prioriteiten in deze nota zijn gebaseerd op de Volksgezondheid Toekomst Verkenningen (VTV) van het RIVM. Deze VTV beschrijft om de vier jaar de gezondheidssituatie in Nederland aan de hand van epidemiologische gegevens van onder meer de GGD'en. De landelijke prioriteiten bieden gemeenten aanknopingspunten voor lokaal beleid. Op basis van lokale epidemiologische gegevens adviseren de GGD'en de gemeenten over het lokaal gezondheidsbeleid. De gemeenten leggen het lokale gezondheidsbeleid vast in een vierjaarlijkse nota gemeentelijk gezondheidsbeleid. De Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) ziet toe op de beleidsvorming en rapporteert hierover. Op deze wijze ontstaat een cyclisch proces waarin de VTV, de landelijke nota en de gemeentelijke nota's op elkaar voortbouwen. Binnen dit proces is de gezondheidsmonitor een belangrijke informatiebron.

Meerwaarde voor gemeenten in een notedop

Met de in gang gezette ontwikkeling krijgen gemeenten:

- De beschikking over referentiecijfers op landelijk, regionaal en lokaal niveau door afstemming en samenvoeging van gegevensbronnen.
- Vergelijkbare cijfers door uniformiteit in cijfers en begrippen en uniforme werkwijzen van GGD'en.
- Ruimte voor lokale invulling: verdiepend onderzoek en analyses op lokaal niveau.
- Via verrijking de beschikking over meer gegevens voor beleid.

Kortom, meer doelmatigheid en efficiëntere werkwijzen, waarbij GGD'en en CBS gebruikmaken van elkaars expertise.

Stand van zaken

De voorbereiding van één landelijke gezondheidsmonitor is in volle gang. Als een van de eerste stappen zijn de meetperiode en de methode van gegevens verzamelen voor volwassenen en ouderen op elkaar afgestemd.

Ook is er afstemming over de onderwerpen binnen de gezondheidsmonitor: de basisvragenset. In tabel 1 staan de acht onderwerpen voor zowel de CBS-vragenlijst als de GGD-vragenlijst. De vraagstellingen over deze onderwerpen zijn tussen het CBS en de GGD'en afgestemd.

Daarnaast is er een vragenset afgestemd met onderwerpen die alleen door GGD'en opgenomen worden, zie hiervoor tabel 2. De vraagstellingen in deze vragenset zijn de vastgestelde standaardvraagstellingen van de huidige Lokale en Nationale Monitor Gezondheid.

Uit beide vragensets (tabel 1 en 2) komen landelijke gegevens beschikbaar die gesplitst kunnen worden naar regionaal en lokaal niveau. Om specifieke lokale gezondheidsproblematiek in kaart te brengen kunnen gemeenten in samenspraak met hun GGD vragen aan deze vragensets toevoegen.

'Meetperiode en methode gegevens verzamelen nu afgestemd'

Tabel 1. Basisvragenset CBS en GGD'en

Alcoholgebruik
Beperkingen
Bewegen
Chronische aandoeningen
Ervaren gezondheid
Lengte en gewicht
Mantelzorg geven
Roken

Tabel 2. Basisvragenset GGD'en

Eenzaamheid
Huiselijk geweld
Psychische gezondheid (K10)
Achtergrondkenmerken
Geslacht
Huishoudsamenstelling
Leeftijd
Opleiding
Rondkomen
Werk situatie

Uitvraag in 2012

Bovenstaande betekent concreet dat alle GGD'en in het najaar 2012 gaan uitvragen voor volwassenen en ouderen. Het najaar is als meetseizoen gekozen omdat dit aansluit bij de huidige werkwijze van de meeste GGD'en. Het CBS gaat vanaf januari 2012 van start met het uitvragen van de onderwerpen uit de basisvragenset. De uitvraag in 2012 levert in 2013 voor het eerst cijfers op die zowel dienen voor gemeenten als voor de volgende VTV die in 2014 verschijnt. De cijfers komen in maart 2013 beschikbaar. Vanaf dan kunnen de GGD'en aan de slag met de rapportages voor de gemeenten.

Meer weten?

Bent u gemeenteambtenaar en wilt u meer informatie, dan kunt u daarvoor terecht bij de GGD uit uw regio. Voor landelijke informatie kunt u contact opnemen met Saskia Boeker van GGD Nederland, tel. (030) 252 50 60, e-mail: sboeker@ggd.nl

'Betrouwbare referentiecijfers voor lokaal gezondheidsbeleid'

Traject op hoofdlijnen

- 2011: Afstemming standaardvraagstellingen en methodieken gegevensverzamelingen volwassenen en ouderen
- 2012: Januari t/m december 2012: gegevensverzameling CBS
September t/m november 2012: gegevensverzameling GGD'en (volwassenen en ouderen)
- 2013: Eind maart 2013 alle gegevens volwassen en ouderen beschikbaar voor VTV-2014
- 2014: VTV
- 2015: Landelijke nota gezondheidsbeleid